

ЛІТЕРАТУРА:

1. Саблук П.Т. Кардинальні напрями вирішення економічних проблем в АПК /П.Т. Саблук //Економіка України. -2006. – № 4. – С. 3-10.
2. Козуб Н.М. Стан і шляхи покращення ринку зерна в Україні // Таврійський науковий вісник: зб. наук, праць. Вип. 55. -Херсон: Айлант, 2007. - С. 180-185.
3. www.ukrstat.gov.ua.
4. www.apk-inform.com.

УДК 338.43

**ПІДҐРУНТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ
НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

С.К.НЕНЬКО – аспірант, Міжнародний університет
бізнесу і права, м.Херсон

Постановка проблеми. Завдання, які стоять перед агропромисловим комплексом України, полягають у тому, щоб стимулювати процеси нагромадження й ефективного використання сільськогосподарських ресурсів відповідно до пріоритетів-економічного зростання, перспектив інноваційного розвитку. Передумовою цього має стати макроекономічна стабільність, яка сприятиме акумулюванню внутрішніх і зовнішніх ресурсів шляхом підвищення довіри інвесторів до економічної політики та зниження рівня небезпеки інвестування. При цьому головними стратегічними завданнями інвестиційної політики щодо АПК України на макроекономічному рівні повинні стати забезпечення випереджаючого збільшення обсягів інвестування регіональних програм порівняно з темпами зростання обсягів валового внутрішнього продукту; стимулювання нагромадження капіталу та використання його в реальному секторі економіки; активізація інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання; підвищення ефективності використання капіталу; узгодження грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики країни з цілями інвестиційної стратегії та сприяння широкому залученню іноземних інвестицій для проведення структурної перебудови економіки.

Стан вивчення проблеми. Джерелом інформації слугували офіційні статистичні матеріали, інформаційно-аналітичні матеріали, науково-методичні розробки, Закони України, Постанови Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, нормативні документи. Крім того, були використані наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, серед яких В.П.Александрова, О.І.Амоша, І.А.Бланк, С.В.Богачов, Н.Ю.Брюховецька, Б.В.Буркинський, В.М.Василенко, О.С.Власюк, В.М.Геєць, З.В.Герасимчук,

В.М.Гриньова, Б.М.Данилишин, М.П.Денисенко, М.І.Долішний, С.В.Захарін, В.І.Захарченко, Б.Т.Кліяненко, І.І.Лукінов, В.К.Мамутов, В.В.Максимов, В.О.Онищенко, О.О.Пересада, Л.А.Савельєв, В.М.Степанов, Д.М.Стеченко, В.Г.Федоренко, В.М.Хобта, Я.В.Хоменко, М.Г.Чумаченко, М.М.Якубовський та інші.

Завдання та методика дослідження. Завдання дослідження полягають у комплексному вивченні питань реформування та регулювання аграрних відносин в умовах кризи та їх вплив на стан продовольчої безпеки країни, у зв'язку з чим питання даної теми є актуальним і сьогодні.

Результати досліджень. В умовах, коли закладається і формується принципово новий економічний механізм господарювання, економічна робота на аграрних підприємствах може дати позитивний результат тоді, коли вона одночасно і в однаковій мірі торкнеться як зовнішніх, так і внутрішньогосподарських виробничих відносин.

Очевидно, не повинно викликати сумніву те, що весь сенс економічної роботи на підприємстві має зводитись до пошуку ефективних методів і способів залучення капіталу до виробництва з метою забезпечення високого кінцевого результату. А якщо врахувати те, що в перехідній економіці, за даними Світового банку, економічне зростання на 64% забезпечується людським капіталом, то стане зрозумілим, що економічна робота на аграрних підприємствах має спрямовуватись передусім на мотивацію селянства як людського капіталу, інакше вона втратить своє призначення.

Реформування колишніх КСП і створення на цій основі господарських формувань, що базуються не на колективній, а на приватній формі власності, торкнулось в основному зовнішньої оболонки, тобто зміни форми власності підприємства як суб'єкта господарювання. Що ж до внутрішньої побудови аграрного підприємства, то вона залишилась такою ж, як і була, тобто успадкованою від КСП. Отже, склалось дуже строкате економічне протиріччя – між формою власності на землю і засоби виробництва, яка є приватною, і формою привласнення результатів колективно-групового докладання праці. У результаті право власності на засоби виробництва аж ніяк не забезпечило право власності на кінцевий результат – продукцію і прибуток. Розпайоване майно і земля, які є головним атрибутом приватної власності, у реальному житті України аж ніяк не стали економічною основою кінцевого результату власника. Навпаки, власник землі і майна відсторонений від управління виробництвом, а ще більше – від економічного права власності на розподіл і використання кінцевого результату. Склався абсурдний економічний парадокс: власник землі і майна став найманим працівником у орендаря цього капіталу і зовсім відстороненим від результатів своєї праці.

Саме цим можна пояснити такі різкі зміни між обсягами виробництва продукції в аграрних підприємствах і в особистому підсоб-

ному господарстві населення. У господарських товариствах, приватних підприємствах, виробничих кооперативах та інших реформованих агроструктурах нині виробляється лише третина валової продукції сільського господарства, а майже 70% її дають господарства населення (питома вага фермерських господарств становить лише 1,52-2%). До того слід додати, що з часу реформування КСП новостворені аграрні структури так і не досягли рентабельності, що є основою розширеного відтворення. За результатами усієї діяльності у 2002 р. загальний рівень рентабельності очікується на рівні 5,3%, а 42% господарств закінчили рік із збитками.

Ці дані переконують, що сучасні виробничі й економічні відносини аж ніяк не сприяють високій віддачі реформованого аграрного сектора. На це особливо наголошувалось на недавніх парламентських слуханнях у Верховній Раді України (січень 2003 р.)

Теорія і практика становлення і розвитку аграрного виробництва довели, що відчуження селянина від розпорядження результатами своєї праці є тим чинником, який без суворого адміністративного втручання аж ніяк не може гарантувати високу продуктивність. Свідченням цього є діюча в Україні система оренди, за якого орендодавець позбавлений права визначення кінцевого результату і навіть умов оренди.

Така система не може розцінюватись інакше, ніж економічне закабалення власника, яке в більшості життєвих ситуацій підсилюється нічим не виправданим одноосібним адмініструванням. Це і є однією з вагомих причин в надміру загостреної соціально-економічної ситуації на селі.

Нинішнє розшарування села і його депопулятивність повинні стати в центрі уваги не лише економічної роботи, але й сучасної аграрної політики. Не можна і надалі самим себе обманювати: ні про яку мотивацію українського селянина не може свідчити той факт, коли половина сільського населення бідує, а друга, яка ще знаходить якусь роботу, ледь зводить кінці з кінцями.

Говорити сьогодні про економічну роботу на аграрних підприємствах без радикальних змін внутрішньогосподарських відносин просто немає сенсу. Доки селянин не відчує себе de-facto власником землі і майна, доти відчутних зрушень не відбудеться.

Між тим, економічна робота на аграрному підприємстві повинна спрямовуватись на забезпечення його ефективної діяльності. Відтак, під ефективну і результативну економічну роботу безпосередньо на аграрних підприємствах необхідно підвести відповідне організаційне підґрунтя, в основу якого слід покласти повну, а не урізану власність селян на землю і майно та одержані від їх використання продукцію і доходи.

Однак тут постає ще одне досить важливе питання – яким шляхом іти селянину: тим, що йому нав'язали зверху суто адміністрати-

вним примусом, чи вибирати свій власний, який відповідатиме його інтересам, його менталітету. Не слід при цьому забувати й те, що в Україні серед селян є досить різне ставлення до власності на землю і майно. Історично склалось так, що в одних областях склалось общинне володіння, в інших – індивідуальне, а ще в інших – колективно-артільне. Це, мабуть, і має ставити селянина перед вибором, яким же чином розпорядитись своєю власністю на землю і майно. Як відомо, теоретики і практики аграрних перетворень визначають три можливі варіанти, а саме: організація власного господарства на власній праці; здача землі і майна в оренду і перетворення власника в звичайного найманого працівника; і третій – формування виробничого кооперативу як об'єднання певного числа власників земельних і майнових паїв.

Перший варіант не має ніякої перспективи, оскільки він може бути обраний лише окремими селянами, здатними своїми силами обробити земельну ділянку розміром 4 га (це середній розмір земельного паю в Україні). І взагалі, у подібних випадках селянин керується неписаним, але суто селянським законом: йому потрібно стільки землі, скільки він може обробити і скільки її треба для прохарчування сім'ї. Другий варіант, який сьогодні поширений по всій території України, як відомо, виявився неефективним, бо він розірвав на нерівні частини єдність "власність капіталу = власності продукту". Власність, за цим варіантом, виявилась не результативною, її кінцевий продукт присвоює не власник капіталу, а той, хто взяв його в тимчасове користування, в оренду. Отже, селянину цей варіант також не підходить.

Водночас міняти існуючу систему внутрішньогосподарських відносин конче необхідно. Така перебудова, на наше переконання, має здійснюватися шляхом формування майнових і земельних відносин орендно-кооперативного типу, в основу яких кладеться приватизація виробничих фондів не взагалі, а за галузевим принципом, колективне докладання праці і розподіл доходів за кінцевим результатом відповідно до розміру земельного і майнового паю. Перевага такого підходу полягає в тому, що завдяки йому зберігається і стверджується внутрішньогосподарська виробнича і управлінська структура, виробнича і соціальна інфраструктура підприємства. Механізм орендно-кооперативних відносин зводиться до наступного:

1. Земельний пай кожний селянин здає у загальне (спільне) користування, незалежно від місця (сфери) роботи. За земельний пай виплачується орендна плата в розмірі, який визначили самі власники паїв.

2. На основі майнових паїв, які мають бути персоніфікованими за цільовим призначенням основних фондів (молочно – товарна ферма, гараж, ремонтна майстерня, тракторно-рільнича бригада), створюються первинні виробничі кооперативи. Між ними здійснюються відносини на госпрозрахунковій основі. Кінцевий результат

визначається лише колективом кожного первинного кооперативу зокрема. Орендна плата за майновий пай також оплачується даним кооперативом і лише тим особам, паї яких стали орендованою власністю первинного кооперативу³. За рішенням первинних кооперативів створюється найманий обмежений управлінський апарат (голова спілки чи асоціації первинних кооперативів, група чи кооператив менеджерів) і фінансово-розрахунковий центр, через який здійснюються грошово-розрахункові відносини між окремими первинними кооперативами і від імені яких він здійснює розрахунки із зовнішнім середовищем.

4. Первинні кооперативи самі укладають угоди як з іншими кооперативами, так і з службами апарату асоціації.

5. Ціни, які функціонують у відносинах між первинними кооперативами, мають забезпечувати рівень рентабельності, достатній для самовідтворення.

6. На рівні асоціації прибуток не формується – він є результатом діяльності кожного первинного кооперативу.

7. Підсумковим показником діяльності кожного первинного кооперативу є його госпрозрахунковий доход (різниця між доходами і витратами кооперативу), який складається із фонду оплати праці, прибутку (від реалізації продукції і робіт), а також амортизаційних відрахувань, оскільки основні фонди є власністю кожного окремо взятого первинного кооперативу.

8. Госпрозрахунковий доход є основою оплати праці, відрахувань на утримання апарату асоціації, здійснення платежів у бюджет, а також розширення виробництва.

Висновки та пропозиції. У такій побудові економічних відносин внутрішньогосподарських підрозділів принципово новим є одне: власність на землю і майно замикається на кінцевий результат; селянин як власник капіталу стає реальним власником кінцевого результату функціонування цього капіталу і своєї праці; кожен працівник стає однаковою мірою відповідальним не лише за організацію праці, а й управління. А це і формує широке поле для економічної роботи в середині аграрних підприємств, бо кооперативна побудова внутрішньогосподарських відносин сприяє, з одного боку, розвитку життєздатних і стійких госпрозрахункових колективів, що працюють на власну вигоду, а з другого – міжкооперативні відносини потребують свого поглиблення і "шліфування" з точки зору інтересів як окремо взятого власника – працівника, так і асоціації кооперативів у цілому.

Перспективи подальших досліджень. В основі цього лежатиме сформульований М.І.Туган-Барановським фундаментальний принцип, згідно з яким "кооперація є таке господарське підприємство кількох добровільно об'єднаних осіб, яке має своєю метою не одержання найбільшого зиску на затрачений капітал, а збільшення завдяки спільному веденню господарства трудових доходів своїх членів чи зменшення

витрат цих членів на їх споживацькі потреби”. А це і має стати предметом і завданням економічної роботи на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Майовець Є.Й. Теорія аграрних відносин: навч. посіб. для студ. вузів / Є. Й. Майовець. – К.: Центр навчальної літератури, 2005, – 276 с.
2. Музика П.М. Формування та розвиток інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки України: дис... д-ра екон. наук: 08.02.02/ П.М.Музика; Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» УААН. -К., 2006.-410с.
3. Федоров М.М., Саблук П.Т., Месель-Веселяк В.Я. Трансформація земельних відносин до ринкових умов / М.М.Федоров, П.Т.Саблук, В.Я.Месель – Веселяк і ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2009. – 115с.
4. Майовець Є. Й. Аграрне підприємництво в трансформаційній економіці України: автореферат дис. д-ра екон. наук: 08.00.01 / Є.Й.Майовець; Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2007. – 36 с.
5. Голубева А., Рябчун Ю. Landkom продается понемногу. Комерсант Украина №43 от 13.03.2009 – Режим доступу <http://www.komersant.ua/doc.html?DocID=1137429&Issued=7000067>
6. Синицына Е., Черноапов А. Аграрии поднимаются с земли – Sintal Agriculture провела первое украинское размещение акций с начала кризиса. № 181 от 22.10.2008 – Режим доступу <http://www.minprom.ua/digest/28655.html>
7. Недоризанюк Т. "Кернел" ударился в поиски денег – Режимы за <http://delo.ua/biznes/kompanii/kernel-udarilsja-v-poiski-133603/>

УДК 36.71:336.77

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В БАНКАХ

С.Г.ЖУЙКОВ – аспірант ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

Постановка проблеми. Ураховуючи високий ризик такого виду кредитної операції, як інвестиційне кредитування підприємств, особливої уваги вимагає організація процесу підготовки, видачі і супроводження таких кредитів, оскільки від цього залежить ефективність діяльності банку і його фінансовий стан.

Стан вивчення проблеми. Проблемам методичного забезпечення процесу інвестиційного кредитування в банках присвячені наукові праці багатьох учених-економістів, зокрема В.П.Александрової, Д.П.Богині, О.А.Бондаренка, О.П.Бондарчука, П.І.Гайдуцького, С.О.Гуткевич, М.Я.Дем'яненко, М.І.Кісіля, В.В.Ковальова, М.М.Кропивко, Г.П.Лайко, Б.Л.Луців, О.М.Могильного,